

Европейска
комисия

Напредък към постигане на Европейското пространство за образование

Съобщение

на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите

Европейско
пространство
за образование

За контакт с представители на ЕС

Europe Direct е служба, която отговаря на въпроси за Европейския съюз.

Можете да се свържете с тази служба:

- чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11
(някои оператори може да таксуват обаждането),
 - или стационарен телефонен номер +32 22999696, или
- чрез следния формуляр https://european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_bg

Настоящата публикация се основава на документ COM(2022) 700.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2022 г.

© Европейски съюз, 2022 г.

Политиката по отношение на повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39). Освен ако не е отбелязано друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи източникът и се укажат евентуалните промени.

За употребата или възпроизвеждането на елементи, които не са собственост на Европейския съюз, трябва да се поиска разрешение директно от носителите на авторските права.

Съдържание

1. Въведение.....	2
2. Постигнатият до момента напредък към Европейското пространство за образование (ЕПО).....	4
2.1. В ход са инициативи на ЕС за оформянето на ЕПО.....	4
2.2. По-силна рамка за управление, водеща към постигането на ЕПО	6
2.3. Напредък по отношение на целите на равнище ЕС и състоянието на образованието в ЕС.....	7
3. По-здраво повторно изграждане.....	10
3.1. Мобилизиране на Механизма за възстановяване и устойчивост и на други фондове на ЕС за национални действия и реформи на ЕПО, стимулиращи устойчиво и приобщаващо възстановяване.....	10
3.2. Мобилизиране на инструментите на ЕПО и фондовете на ЕС за солидарност с Украйна в областта на образованието.....	12
4. Необходими допълнителни действия за постигане на ЕПО до 2025 г.....	14
4.1. Шест стратегически инициативи на ЕПО на равнище ЕС са в процес на подготовка	14
4.2. Нов показател за равнопоставеност и други усилия за обогатяване на базата от данни.....	16
4.3. Осигуряване на качество на инвестициите в образованието и обучението чрез нова учебна лаборатория	18
4.4. Укрепване на управлението на ЕПО	19
4.5. Укрепване на геополитическото измерение на ЕПО.....	20
5. Заключение и следващи стъпки	22
5.1. Основни констатации	22
5.2. Средносрочен преглед.....	23

1. Въведение

През последните години на равнище ЕС се отделя все по-голямо внимание на насърчаването на качество и приобщаване в образованието. В [Римската декларация](#) от 2017 г. се поема ангажимент за работа към постигане на „Съюз, в който младите хора получават най-доброто образование и обучение и могат да следват и да намират работа навсякъде на континента.“ През същата година Комисията изложи **визията за европейското пространство за образование (ЕПО)**¹ като реално общо пространство за всички, предоставящо качествено образование и учене през целия живот отвъд границите. На Социалната среща на върха в Гьотеборг Европейският парламент, Съветът и Комисията тържествено провъзгласиха [Европейския стълб на социалните права](#), чийто първи принцип гласи: „Всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот...“. През 2019 г. председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен се ангажира да превърне ЕПО в реалност до 2025 г.: „Трябва да отстраним пречките пред ученето и да подобрим достъпа до качествено образование. Трябва да дадем на учащите се възможности за по-улеснено движение между образователните системи в различните държави. Освен това трябва да променим културата на образованието към учене през целия живот, което обогатява всички ни.“²

Както е посочено в [Съобщението относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г.](#) от 2020 г. (Съобщение за ЕПО) и в две резолюции на Съвета от 2021 г.³, **цялостният подход за постигането на ЕПО** се основава на набор от:

- цели на политиката за реформа и европейско сътрудничество⁴;
- цели на равнище ЕС за измерване на напредъка⁵;
- действия на равнище ЕС в подкрепа на държавите членки при изпълнението⁶; както и
- реформирана рамка за управление на сътрудничеството и съвместното създаване⁷.

Изпълнението на такава амбициозна програма изисква активно участие от страна на държавите членки, институциите на ЕС и заинтересованите страни, по-специално учителите, обучителите, учащите се и институциите за образование и обучение.

ЕПО играе ключова роля в **програмата за политиката на ЕС** особено за „утвърждаване на нашия европейски начин на живот“ и „икономиката в интерес на хората“⁸. То е сред движещите сили на

¹ [Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг](#)

² [Политически насоки за периода 2019—2024 г.](#)

³ [Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него \(2021—2030 г.\)](#) (Резолюция относно стратегическата рамка на ЕПО), [Резолюция на Съвета относно структурата за управление на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него \(2021—2030 г.\)](#) (Резолюция относно управлението).

⁴ Вж. РДСК(2022) 750, раздел I.1.1.

⁵ До 2030 г. поне 96 % от децата на възраст между 3 години и възрастта за започване на задължителното начално образование трябва да бъдат обхванати от образованието и грижите в ранна детска възраст, докато делът на децата, които не постигат добри резултати в областта на четенето, математиката, природните науки или цифровите умения, трябва да бъде по-малък от 15 %. Делът на младите хора, които напускат системата само с квалификация от прогимназиално образование, трябва да бъде под 9 %, а делът на младите хора с висше образование трябва да бъде поне 45 %. До 2025 г. поне 60 % от наскоро завършилите професионално образование и обучение (ПОО) трябва да са били част от учене в процеса на работа, а поне 47 % от възрастните трябва да са взели участие в учене през предходните 12 месеца. Вж. Обзора на образованието и обучението за 2022 г., който придружава настоящото съобщение на Комисията (РДСК (2022) 751).

⁶ Вж. SWD(2022) 750 и приложение 1.

⁷ Вж. SWD(2022) 750 и приложение 2.

⁸ Европейската програма за умения, обновената политика в областта на ПОО и Европейската стратегия за полагането на грижи също допринасят за постигането на целите на ЕПО, по-специално по отношение на образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ), ученето през целия живот и ученето за възрастни и професионалното образование и обучение (ПОО). Конкретни инициативи от тези области (напр. [Препоръката на Съвета относно индивидуалните сметки за обучение](#)), не са описани в настоящия доклад, който е насочен основно към 40-те действия, обявени в съобщението относно ЕПО.

инициативата „Европа, подготвена за цифровата ера“⁹ и на Европейския зелен пакт. Допринася за „Съюза на равенството“, „по-силна Европа на световната сцена“ и „нов тласък на европейската демокрация“.

Неочаквани предизвикателства — пандемията от COVID-19 и военната агресия на Русия срещу Украйна — поставиха на изпитание системите за образование и обучение, засягайки значително (макар и в различна степен) учителите, обучителите и учащите се в целия ЕС. Нови инструменти и процеси, като например европейския инструмент за възстановяване (Next Generation EU) и Конференцията за бъдещето на Европа, също допринесоха за напредъка към ЕПО.

Финансирането от Съюза е в подкрепа на изграждането на ЕПО. Програмата „Еразъм+“ и нейният двойно по-висок бюджет в сравнение с бюджета ѝ за периода 2014—2020 г. (над 26 млрд. евро), както и нейният по-приобщаващ, цифров и екологичен подход, спомагат за стимулиране на европейското сътрудничество и националните реформи с цел осъществяване на ЕПО¹⁰. Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ), който е ключов инструмент на Next Generation EU, може да бъде повратно средство за постигане на целите на ЕПО във всички области. Той се допълва от фондовете на политиката на сближаване. В резултат на това се смята, че общите разходи на ЕС за образование и придобиване на умения между периода 2021 и 2027 г. ще са три пъти по-високи в сравнение с разходите за периода 2014—2020 г.

В настоящото съобщение, подкрепено от данните в придружаващия го работен документ на службите на Комисията (РДСК (2022) 750), се прави преглед на **напредъка към ЕПО**, като се разглеждат по-специално основните действия, управлението, инвестициите и мобилизирането на фондове на ЕС, както и работата по разработването на показатели на равнище ЕС. В съобщението се подчертават и въпроси, изискващи допълнително внимание и действия до 2025 г.

Обзорът на образованието и обучението за 2022 г. (РДСК (2022) 751) е част от пакета с доклади за напредъка към ЕПО¹¹. Докладът за напредъка към ЕПО и Обзорът взаимно се допълват, като докладът проследява напредъка в изпълнението, а Обзорът проследява напредъка в постигането на целите на равнище ЕС. Обзорът илюстрира и ключови констатации по новата и допълнителна област от показатели на равнище ЕС за **равнопоставеност в образованието**, разработена от Комисията.

Комисията публикува настоящия доклад за напредъка, за да допринесе към **средносрочния преглед** на процеса на размисъл **през 2023 г.**, включително чрез събитие с участието на Европейския парламент, за да се направи преглед и обсъждане и да се даде нов тласък на постигането на ЕПО заедно с други институции на ЕС, държавите членки, регионални и местни власти, социални партньори, гражданско общество и други заинтересовани страни. До 2025 г. държавите членки, с подкрепата на Комисията, ще трябва да се съсредоточат върху **изпълнението**, особено чрез гарантиране на **ефективното оползотворяване на ресурсите на ЕС и на националните ресурси за реформи и инвестиции**, както и чрез **мониторинг** на напредъка. Комисията ще представи своя цялостен доклад относно ЕПО през 2025 г.

⁹ [Планът за действие в областта на цифровото образование](#) (DEAP) беше приет заедно със съобщението относно ЕПО. Той е част от визията на ЕПО, тъй като една от основните области на ЕПО представлява подкрепата за екологичния и цифровия преход в образованието и обучението. Докладът за напредъка обхваща ограничен брой действия в областта на цифровите технологии, посочени в съобщението относно ЕПО. Мониторингът на всички действия, обявени в рамките на DEAP, който обхваща различен период (2021—2027 г.) и по-голям брой действия в областта на цифровите технологии, е извън обхвата на плана.

¹⁰ Други подходящи програми и инструменти за финансиране от ЕС, които също финансират образованието и обучението, включват Инструмента за техническа подкрепа или програмата „Цифрова Европа“.

¹¹ В том 1 е представено сравнение на системите за образование и обучение в целия ЕС, а том 2 се състои от 27 задълбочени доклада по държави, обхващащи политическите реформи и отразяващи усилията на държавите членки към постигането на целите на ЕПО.

2. Постигнатият до момента напредък към Европейското пространство за образование (ЕПО)

2.1. В ход са инициативи на ЕС за оформянето на ЕПО

В ход е изпълнението на действия на равнище ЕС. ЕПО е определило общо **40 действия на равнище ЕС**¹². 14 от тях представляват стратегически инициативи на ЕПО и се определят от колегиума на членовете на Комисията, като повечето се изпълняват съвместно от Комисията и Съвета. Посочените инициативи осигуряват рамка за действие и насоки за политиката с цел постигането на напредък в основните области на реформи и европейско сътрудничество. Комисията вече предложи осем от инициативите, а Съветът прие повечето от тях. (Вж. раздел 4.1 относно стратегическите инициативи на ЕПО, които предстои да бъдат внесени).

Вече приети стратегически инициативи на ЕПО				
Действие	Комисията (предложени е/ решение)	Съветът (приемане)	Изпълнение(н а национално равнище и на равнище ЕС)	Приоритетна област
Рамка от мерки за приобщаване по програмите „Еразъм+“ и „Европейския корпус за солидарност“ за периода 2021—2027 г.: В това решение за изпълнение на Комисията са подчертани мерките за насърчаване на приобщаването, равнопоставеността и многообразието в двете програми.	✓	—	✓	Качество, равнопоставеност, приобщаване и равенство между половете
Подходи за смесено обучение за висококачествено и приобщаващо начално и средно образование: В посочената препоръка на Съвета се разглежда съчетаването на учебна среда и инструменти за изграждане на по-устойчиви системи за начално и средно образование и обучение в контекста на пандемията от COVID-19.	✓	✓	✓	Цифров преход
Мобилност на младите доброволци в ЕС: Посочената препоръка на Съвета има за цел да насърчи младите хора да извършват доброволческа дейност в други държави на ЕС, повишавайки приобщаването, качеството, признаването на квалификации и устойчивостта.	✓	✓	✓	Качество, равнопоставеност, приобщаване и равенство между половете
Европейска стратегия за университетите: Посоченото съобщение има за цел да подпомогне сектора на висшето образование в адаптирането му към променящите се условия и да засили трансграничното сътрудничество.	✓	Заклучение на Съвета	✓	Висше образование
Изграждане на мостове за ефективно сътрудничество в областта на европейското висше образование: Посочената препоръка на Съвета има за цел да предостави възможност за по-задълбочено сътрудничество чрез подкрепа на алиансите от висши учебни заведения при разработването на съвместни програми и инициативи.	✓	✓	✓	Висше образование
Европейски подход към микроквалификациите с цел стимулиране на ученето през целия живот и пригодността за заетост: Посочената препоръка на Съвета има за цел да подпомогне доставчиците на микроквалификации, а оттам и учащите се, като приложи подхода на ЕС към тяхното разработване и използване, като по този начин се стимулират приобщаването и равните възможности.	✓	✓	✓	Учене през целия живот и мобилност

¹² Докато в приложение 1 към РДСК (2022) 750 е представен преглед на актуалното състояние на всички действия на ЕПО на равнище ЕС, в настоящия раздел са подчертани приоритетните инициативи, предложени от Комисията (и приети от Съвета), както и подбрани транснационални проекти, финансирани от ЕС.

Действие	Комисията (предложена/ решение)	Съветът (приемане)	Изпълнение(на национално равнище и на равнище ЕС)	Приоритетна област
Учене, насочено към екологичния преход и устойчивото развитие: В посочената препоръка на Съвета е представена пътна карта за държавите членки с цел подпомагане на ученето и преподаването с насоченост към екологичния преход и устойчивото развитие през всички етапи на образованието и обучението.	✓	✓	✓	Екологичен преход
Пътища към успеха в училище: С посоченото предложение за препоръка на Съвета се цели насърчаването на по-добри резултати в сферата на образованието за всички учащи се, намаляването на дела на учениците със слаби резултати в усвояването на основни умения и на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението, като същевременно се насърчава благополучието в училище.	✓	Предсто ящо	Предстоящо	Качество, равнопоставеност, приобщаване и равенство между половете

Наред с посочените стратегически инициативи, които предстои да бъдат приети от Комисията и Съвета, през периода 2021—2022 г. на равнище служби на Комисията бяха започнати и други важни действия в подкрепа на реформата на политиката и сътрудничеството между институциите в областта на образованието и обучението, често включващи финансова подкрепа от страна на ЕС.

Избрани дейности на ЕПО, финансирани от ЕС

Действие	Изпълнение	Приоритетна област
Действия по инициативата „Жан Моне“ за училищата и ПОО	Годишни покани от 2021 г. за насърчаване на активното гражданство и ученето относно ЕС в държавите, участващи в програмата „Еразъм+“. 15 млн. евро по програмата „Еразъм+“ за периода 2021—2022 г.: ✓ обучение на учители; ✓ училищни мрежи; ✓ учене в ЕС за иновативни начини за преподаване относно ЕС, неговите политики и ценности	Качество, равнопоставеност, приобщаване и равенство между половете
Центрове за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение	Над 90 млн. евро за 25 проекта по програмата „Еразъм+“ за 2021 и 2022 г., които стимулират реформите и осигуряват висококачествени умения и компетентности, водещи до качествена заетост и възможности през цялата кариера, отговарящи на нуждите на една иновативна, приобщаваща и устойчива икономика	Качество, равнопоставеност, приобщаване и равенство между половете
Момичетата и жените в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (STEM) и информационните и комуникационните технологии (ИКТ)	Умения в областта на цифровите технологии и предприемачески умения за момичета и жени; ✓ „Момичетата се подготвят за кръговата икономика“ (Girls Go Circular) на Европейския институт за иновации и технологии и общностите на знание и иновации: 11 205 студенти завършиха програмата, от които 7 682 момичета през 2021 г., а до края на 2022 г. ще бъдат обхванати 10 000 момичета в 10 държави; ✓ Създадени са онлайн общности ESTEAM за момичета и жени ¹³ , а през 2022 г. бяха организирани 5 фестивала ESTEAM с цел изграждане на предприемачески и STEM (наука, технологии, инженерство, изкуства и математика) компетентности	Цифров преход
Коалиция „Образование за климата“	Съвместно създадена инициатива на принципа „от долу нагоре“ за ангажиране на образователната общност на европейско, национално и местно равнище, като се споделят инициативи в подкрепа на развитието на екологични умения и промени в поведението. Платформата „Образование за климата“ , годишният Ден на образованието за климата, 10 активни предизвикателства за общността, мобилизиране на над 4 400 регистрирани членове на общността	Екологичен преход
Академии за учители „Еразъм+“	Годишни покани за подкрепа на мрежи от доставчици на обучение на учители за разработване и изпитване на ефективни и иновативни програми и програми за прехвърляне, които увеличават европейското измерение и интернационализацията на обучението на учителите в съответствие с приоритетите на ЕПО. В академите се разработват и изпитват иновативни модели за мобилност на учителите. През 2022 г. е сложено началото на 11 академии за учители. 37,5 млн. евро по програмата „Еразъм+“ за периода 2021—2022 г.	Преподаватели и обучители

¹³ [Общност ESTEAM на жените](#), [Общност ESTEAM на момичетата](#)

Действие	Изпълнение	Приоритетна област
Европейска награда за иновативно обучение	Годишна награда за представяне на новаторски практики в преподаването в съответствие с приоритетите на ЕПО (2021 г.: дистанционно и смесено учене; 2022 г.: насърчаване на творчеството и устойчивостта). 104 проекта в 31 държави, включени в програмата „Еразъм+“, наградени през 2021 г.; 98 проекта в 29 държави, включени в програмата „Еразъм+“, наградени през 2022 г.;	Преподаватели и учители
Инициатива за мрежи от европейски университети	Последващо развитие на инициативата за мрежи от европейски университети с подкрепа за транснационалните алианси от висши учебни заведения при разработването на дългосрочно структурно, стратегическо и устойчиво сътрудничество, създавайки междууниверситетски кампуси. 44 европейски университета. 1,1 млрд. евро от финансирането по програмата „Еразъм+“ за периода 2021–2027 г.	Висше образование
Засилено сътрудничество със Западните Балкани	Програма за Западните Балкани в областта на иновациите, научните изследвания, образованието, културата, младежта и спорта и засилен партньорски подход. Северна Македония и Сърбия са свързани с програмата „Еразъм+“, а Северна Македония — с Европейския корпус за солидарност. Изпълнение на Икономическия и инвестиционен план за Западните Балкани с поставен акцент върху развитието на човешкия капитал	Геополитическо измерение

2.2. По-силна рамка за управление, водеща към постигането на ЕПО

Напредък бе постигнат и в укрепването на управлението на стратегическата рамка на ЕПО. В резултат на скорошните реформи се видяха окуражаващи признаци на по-гъвкава реакция при справяне със споделените предизвикателства, същевременно като се използват предимствата на възможностите за взаимно учене. С новата стратегическа рамка, изложена в две резолюции на Съвета от 2021 г.¹⁴, бяха положени основите на по-силен механизъм за управление, в който се разчита на **доверие, доброволно сътрудничество, съвместно създаване, гъвкавост и засилено участие от страна** на държавите членки¹⁵. С [Резолюцията за управление](#) се внася яснота по отношение на **Групата на високо равнище по въпросите на образованието и обучението (ГВР)**¹⁶ и се засилва нейната роля. На фона на въздействието на войната в Украйна върху образованието ГВР предостави форум за прагматично *ad hoc* сътрудничество. Нейната дейност бе подпомогната от създаването на нов орган — **Координационния съвет на ГВР**. Тези подобрения в новото управление на стратегическата рамка се оказаха от голяма полза, засилвайки способността на ГВР да реагира на неочаквани предизвикателства (вж. раздел 3.2 по-долу).

Работните групи по стратегическата рамка на ЕПО за периода 2021–2025 г. образуват рамката за интензивно структурирано сътрудничество и взаимно учене с държавите членки, Европейското икономическо пространство/Европейската асоциация за свободна търговия и държавите кандидатки, заинтересованите страни, експертите и международните организации по приоритетите на ЕПО. Новото поколение работни групи, създадени в съответствие с целите на ЕПО, са в основата на обмена и ученето един от друг по теми като неравенството и преждевременното напускане на училище, образованието за екологична устойчивост, уменията за екологичен преход, благоприятните фактори за цифровото образование или насърчаването на равенство между половете в образованието¹⁷. Работните групи също така са важен канал за взаимовръзка със заинтересованите страни, чрез който те получават възможност да допринесат за постигането на ЕПО.

Комисията осъществява взаимовръзка с **по-широката общност от заинтересовани страни** чрез годишните европейски срещи на високо равнище в областта на образованието (поставяйки началото на важни инициативи на ЕПО, като например коалицията „Образование за климата“ или представяйки

¹⁴ [Резолюция относно стратегическата рамка на ЕПО, Резолюция за управление](#)

¹⁵ Вж. РДСК (2022) 750, раздел II.1 и приложение 2

¹⁶ Групата на високо равнище по въпросите на образованието и обучението свързва техническото и политическото равнище и има основна роля в определянето, обсъждането и насочването по далновиден начин на стратегически и междусекторни въпроси, свързани с Европейското пространство за образование. Вж. РДСК(2022) 750, раздел II.1.2.

¹⁷ За информация относно постигнатия до момента напредък и резултатите вж. РДСК (2022) 750, раздел II.1.3.

европейската награда за иновативно преподаване), срещата на високо равнище в областта на образованието и иновациите и редица цели и открити обществени консултации.

Различни **онлайн инструменти на ЕС и общности на практикуващи специалисти предоставят възможност за взаимодействие със заинтересованите страни**¹⁸. В съответствие с предложението на Конференцията за бъдещето на Европа, в която се призовава за допълнително усъвършенстване на информационните платформи за обединяване и обмен на информация, свързана с образованието, новият **портал на ЕПО** помага на учащите се, както и на учителите, обучителите и заинтересованите страни да получат достъп до финансиране от ЕС, програми за повишаване на квалификацията, качествено образование, обучение и учене през целия живот. Той предоставя достъп до резултатите от дейността на работните групи и служи като предпочитано пространство за развитие на образователната политика, както и на ефективни и иновативни практики. Европейската **платформа за училищно образование** представлява публична платформа, която обединява информация и насърчава обмена на знания в целия ЕС между всички заинтересовани страни в областта на училищното образование, включително първоначалното професионално образование и обучение. Общността **на специалистите в ПОО на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE)** предлага също така възможности за обмен на знания, работа в мрежа и разпространение на резултатите в областта на ПОО. Новият **център за цифрово образование** служи за пространство за споделяне на информация, обмен и сътрудничество, като предоставя възможност за иновации и обединява заинтересованите страни в областта на цифровото образование. Програмата „Цифрова Европа“ подкрепя по-тясното сътрудничество в сектора на цифровото образование в Европа между европейските стартиращи предприятия/МСП в областта на европейските образователни технологии (EdTech) и останалите заинтересовани страни. С ключово действие 2 „Партньорства с цел сътрудничество“ на програмата „Еразъм+“ се предлагат възможности на различните заинтересовани страни, включително EdTech, да обединят усилията си със заинтересованите страни в областта на образованието и обучението и да разработят планове за цифрова трансформация.

Мрежите, подкрепяни от Комисията¹⁹ и **международните организации**²⁰, също допринасят за развитието на ЕПО.

2.3. Напредък по отношение на целите на равнище ЕС и състоянието на образованието в ЕС

В контекста на ЕПО са определени **седем цели на равнище ЕС**. Обзорът на образованието и обучението за 2022 г., придружаващ настоящото съобщение, проследява постигнатия напредък по отношение на посочените цели, анализира ключовите предизвикателства и най-актуалните развития в държавите членки от гледна точка на целия ЕС (РДСК(2022) 751 — Сравнителен доклад) и от гледна точка на отделните държави (РДСК (2022) 751 — Доклади по държави). Той обхваща богат набор от данни за състоянието на образованието в ЕС и спомага за определяне на общите предизвикателства, които все още не са обхванати в достатъчна степен от целите на равнище ЕС.

Тенденциите по отношение на целите на равнище ЕС показват разнородна картина. От една страна, забелязва се ясна и **положителна тенденция към сближаване във възходяща посока** на няколко дългогодишни показателя: **Преждевременното напускане на училище** продължава да намалява; делът на младите хора с дипломи за **висше образование** нараства, макар и в съчетание с нарастваща неравнопоставеност между половете; участието в **образованието в ранна детска възраст** постоянно се увеличава през последното десетилетие, като ЕС продължава да върви по пътя към постигането на тези

¹⁸ Порталът [за училищно образование](#) (включително [Европейският инструментариум за училищата](#)) и [eTwinning](#) са интегрирани в новата [Европейска платформа за училищно образование](#). [Кът за обучение на ЕС](#); [Коалиция „Образование за климата“](#); [Център за цифрово образование](#)

¹⁹ [EURYDICE](#), [NESET](#), [EENEE](#)

²⁰ Като например Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), Съветът на Европа или различни органи на Организацията на обединените нации, вж. РДСК (2022) 750, приложение 2.

цели за 2030 г.²¹. От друга страна, продължават да съществуват структурни проблеми: 3,1 милиона млади хора, които преждевременно напускат училище, са откъснати от образователната система, като се наблюдава обезпокоителен **застой** по отношение на **незадоволителните резултати при усвояването на основни умения**. Освен това в положителните тенденции, свързани с целите на равнище ЕС, се крият значителни пропуски в рамките на държавите членки и между тях; и не може да се приема за даденост, че положителните тенденции са трайни и че ще се запазят²².

Преодоляването на неравенствата в образованието представлява ключов приоритет за държавите членки²³. В целия ЕС е приложен широк набор от мерки, като например допълнителна финансова подкрепа за училищата в неравностойно положение, програми за обучение на учители или увеличаване на наличния помощен персонал. Във времената преди пандемията около половината от държавите членки са разполагали с мерки за подпомагане на учителите в училищата в неравностойно положение²⁴. Редица държави започнаха целенасочени програми за компенсиране на загубите в обучението, причинени от пандемията, която засегна в най-голяма степен децата в неравностойно положение.

Въпреки това **социално-икономическият произход все още е най-важният фактор, предсказващ резултатите в образованието**. По същество децата и младежите от семейства в неравностойно положение изостават по отношение на всички цели на равнище ЕС. Вероятността децата (на възраст от 3 години нагоре), изложени на риск от бедност или социално изключване, да участват в официалните грижи в ранна детска възраст е със 7,5 процентни пункта по-ниска. Младите хора, чиито родители са с ниско равнище на образование, са девет пъти по-застрашени от преждевременно напускане на образованието и обучението, а вероятността да завършат висше образование е с 48,6 процентни пункта по-малка в сравнение с младите хора, чиито родители са с високо равнище на образование. Разглеждайки ключовите компетентности за учене през целия живот, липсата на напредък в усвояването на основни умения може да се дължи на неравнопоставеността като основен и недостатъчно засегнат проблем. Въздействието на пандемията може да е задълбочило неравенството по отношение на резултатите в сферата на образованието²⁵. В този контекст е малко вероятно целите на равнище ЕС да бъдат постигнати, без да се обърне повече внимание на равнопоставеността в образованието.

²¹ Съществува неравенство между половете (в полза на момичетата и за сметка на момчетата) по отношение на преждевременното напускане на училище и постигането на незадоволителни резултати в четенето, както и значително и нарастващо неравенство между половете (в полза на младите жени и за сметка на младите мъже) по отношение на завършването на висше образование. (Вж. таблицата за седемте цели на равнище ЕС, както и РДСК (2022) 751 — Сравнителен доклад.)

²² Сравнителният доклад на Обзора на образованието и обучението за 2022 г. (РДСК (2022) 751) е изграден около седемте цели на равнище ЕС, като във всяка глава се посочват множество изоставачи държави членки, както и значителни различия между подгрупите от населението в почти всички държави.

²³ Вж. РДСК (2022) 751 — Доклади по държави.

²⁴ Подходите за премахване на институционалните пречки, възпрепятстващи равенството и приобщаването, остават ограничени, въпреки че данните показват, че разпределянето на децата от твърде ранна възраст в различни видове училища въз основа на способностите им, повтарянето на учебната година и сегрегацията увеличават неравенството.

²⁵ Проучванията показват, че загубите в обучението, причинени от пандемията, обикновено засягат непропорционално много деца, намиращи се в неравностойно социално-икономическо положение. Някои групи деца са особено засегнати, като например децата, застрашени от бедност и социално изключване, децата в домакинства с един родител, децата, чиито родители имат по-ниска степен на образование, или децата с мигрантски произход. Въпреки че коригиращите действия, насочени към учениците в неравностойно положение, се оказали ефективни в борбата с тенденцията към намаляване на броя на учениците, те остават недостатъчно прилагани. [Заетост и социално развитие в Европа, годишен преглед за 2022 г., Въздействие на COVID-19 върху училищното образование](#).

Седем цели на равнище ЕС

	Цел на равнище ЕС	Най-актуална средна стойност за ЕС		
		Общо	Жени	Мъже
1.	До 2030 г. поне 96 % от децата на възраст между 3 години и възрастта за започване на задължително начално образование следва да участват в образованието и грижите в ранна детска възраст	93,0 % ^[2020]	93,1 % ^[2020]	93,0 % ^[2020]
2.	До 2030 г. делът на лицата, преждевременно напускащи системата на образованието и обучението, следва да бъде по-нисък от 9 %	9,7 % ^[2021]	7,9 % ^[2021]	11,4 % ^[2021]
3.	До 2025 г. делът на наскоро завършилите ПОО, които се възползват от учене в процеса на работа по време на професионалното си образование и обучение, следва да бъде поне 60 %	60,7 % ^[2021]	60,3 % ^[2021]	61,0 % ^[2021]
4.	До 2030 г. делът на хората на възраст между 25—34 години, които са завършили висше образование, следва да бъде поне 45 %	41,2 % ^[2021]	46,8 % ^[2021]	35,7 % ^[2021]
5.	До 2025 г. поне 47 % от възрастните на възраст между 25—64 години трябва да са участвали в обучение през предходните 12 месеца.	[*]	[*]	[*]
6.	До 2030 г. делът на лицата на възраст от 15 години със слаби резултати по четене, математика и природни науки следва да бъде по-нисък от 15 %	Четене: 22,5 % ^[2018] Математика: 22,9 % ^[2018] Природни науки: 22,3 % ^[2018]	Четене: 17,5 % ^[2018] Математика: 22,9 % ^[2018] Природни науки: 21,2 % ^[2018]	Четене: 27,4 % ^[2018] Математика: 22,8 % ^[2018] Природни науки: 23,2 % ^[2018]
7.	До 2030 г. делът на лицата в осми клас с ниска компютърна и информационна грамотност следва да бъде по-нисък от 15 %	[**]	[*]	[*]

Източник: за цел 1, Евростат (съвместно събиране на данни на Юнеско, ОИСР и Евростат; за цели 2, 3, 4, 5, Изследване на работната сила на ЕС [LFS]); за цел 6, ОИСР (Програма за международно оценяване на компетентностите на възрастните [PISA]); а за цел 7 — Международната асоциация за оценяване на образователните постижения [IEA] (Международно проучване на компютърната и информационна грамотност [ICILS]). Забележка: [*] Основните данни от Изследването на работната сила на ЕС [LFS] ще бъдат на разположение на всеки две години от 2023 г.²⁶; [**] Данните от Международното проучване на компютърната и информационна грамотност [ICILS] за 2023 г. ще бъдат на разположение през 2024 г.²⁷.

Освен това **недостигът на учители**, дължащ се предимно на застаряването на работната сила в преподавателската професия²⁸ и на ниската привлекателност на професията, **се задълбочава в целия ЕС**, което сериозно застрашава качеството на образованието и равнопоставеността в него дори в някои от държавите, показващи най-добри резултати. Въпреки че липсват данни за сравнение между държавите членки, оценките, докладвани от държавите членки и посочени в съответните доклади за държавите (РДКС (2022) 751 — Доклади по държави), разкриват мащаба на проблема. Предизвикателствата обикновено са по-сериозни по дисциплини като например НТИМ (наука, технологии, инженерство и математика) и ИКТ, както и в отдалечените или необлагодетелствани райони. За да бъдат преподаването и ученето основани на компетентности в по-висока степен, в редица държави се провеждат цялостни реформи на учебните планове, изискващи добре обучени и опитни учители. През последните години в редица държави заплатите в сектора бяха значително увеличени, за да се повиши привлекателността на професията. Държавите членки се стремят да привлекат повече кандидати за първоначална подготовка на учители, да подкрепят начинаещите учители, да подобрят условията на труд и да предложат алтернативни пътища към професията.

²⁶ В [Резолюцията на Съвета от 2021 г. относно новата европейска програма за образование и обучение на възрастни](#) се потвърждава двуетапният подход към съответната цел на равнище ЕС. Образованието и обучението на възрастни трябва да повиши стойностите си до поне 47 % до 2025 г. и да достигне поне 60 % до 2030 г. Целта за 2030 г. произтича от [Плана за действие на Европейския стълб на социалните права](#) и последващата [Декларация от Порто](#). Комисията в сътрудничество с Постоянната група по показателите и моделите за сравнение ще оцени новите двугодишни данни при представянето им за първи път през 2023 г. и ще сравни резултатите с тези, получени от Изследването на образованието за възрастни. С тази оценка се цели предоставяне на информация относно възможни промени в методологията и/или представяне на консултации на Съвета относно новата оценка на целевото равнище за 2025 г.

²⁷ ICILS за 2023 г. ще бъде първият цикъл с цялостен обхват на държавите — членки на ЕС, като този обхват ще бъде повече от двукратно увеличен от 9 през 2013 г. и 7 през 2018 г. до 22 през 2023 г.

²⁸ Почти 40 % от учителите на равнище ЕС са на възраст над 50 години.

3. По-здравно повторно изграждане

Както пандемията от COVID-19, така и военната агресия на Русия срещу Украйна оказаха силно въздействие върху ЕПО и го мобилизираха. С фондовете на ЕС, по-специално почти удвоения бюджет на програмата „Еразъм+“, и засиленото сътрудничество в управлението на стратегическата рамка на ЕПО, бяха подкрепени националните образователни системи по време на криза, като се постави цел за засилване на техния капацитет да стимулират възстановяването чрез инвестиции и реформи в съответствие с целите на ЕПО. Трайните последици от COVID-19 и продължаващото руско нашествие в Украйна все още могат да забавят напредъка по отношение на справянето с дългосрочните структурни предизвикателства (които нараснаха в резултат на пандемията и войната) или да отклонят вниманието от него.

В настоящата глава се разглежда как Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ) и други фондове на ЕС за периода 2021—2027 г. допринасят за стимулиране на възстановяването в съответствие с целите на ЕПО и как фондовете на ЕС и сътрудничеството в рамките на ЕПО са мобилизирани в справянето с въздействието, което оказва **военната агресия на Русия срещу Украйна** върху образованието (в съответствие с целите на ЕПО за насърчаване на качество, равнопоставеност и приобщаване). Въпреки че програмирането на фондовете на ЕС с цел постигане на целите на ЕПО е значително постижение през последните две години, ефективното изпълнение на реформите, както и инвестициите и техният строг мониторинг през следващия етап, ще бъдат от ключово значение за гарантиране на постигането на целите на ЕПО.

3.1. Мобилизиране на Механизма за възстановяване и устойчивост и на други фондове на ЕС за национални действия и реформи на ЕПО, стимулиращи устойчиво и приобщаващо възстановяване

Политиките в областта на образованието и обучението привлякоха нарастващо внимание след избухването на пандемията и нейното драматично въздействие върху учащите се и учителите. Всички равнища на засиленото управление на стратегическата рамка на ЕПО бяха мобилизирани за разширяване на сътрудничеството и взаимното учене и същевременно за ограничаване на отрицателното въздействие на пандемията върху резултатите от ученето и върху благополучието²⁹.

ЕПО е в тясна връзка с европейския семестър и програмирането на фондовете на ЕС за реформи и инвестиции в образованието и обучението. Семестърът определя общите насоки на ЕС и на национално равнище, като включва задълбочен анализ на ролята на образованието и обучението в социално-икономическия контекст на държавите членки. Той е в основата на установяването на националните политически и инвестиционни приоритети,³⁰ наред с ЕПО, което предлага подкрепа за преодоляване на установените трудности. Връзката между финансирането от ЕС и приоритетите на реформите беше допълнително засилена в рамките на многогодишната финансова рамка за периода 2021—2027 г. и на МВУ.

МВУ се превърна в основен източник на финансиране от ЕС за образование и обучение, включително за цифрово образование и умения, чрез реформи и инвестиции, като размерът на отпускнатите средства е около 71 млрд. евро, което представлява около 14 % от общия бюджет на МВУ³¹. Програмирането на инвестиции в образованието и обучението в рамките на

²⁹ Вж. РДСК(2022) 750, раздел II.1.

³⁰ През 2022 г. осем държави членки получиха специфична за всяка държава препоръка, насочена към предизвикателствата, свързани с образованието и уменията, които не са били взети под внимание в необходимата степен в МВУ, вж. [Специфични за всяка държава препоръки](#) (СВДП). През 2019 г. всички държави членки, а през 2020 г. — 24 държави членки получиха свързани с образованието или уменията СВДП.

³¹ Стойността ѝ се основава на методиката за маркиране по стълбове, използвана за набора от показатели за възстановяване и устойчивост. Тя съответства на сумата от прогнозните разходи за мерките, разпределени във всяко от следните

фондовете на политиката на сближаване все още е в ход, като до момента са планирани предварителни средства в размер на 21,13 млрд. евро по ЕСФ+ и 2,3 млрд. евро по ЕФРР в подкрепа на политиките в областта на образованието, обучението и уменията³². Освен това чрез Инструмента за техническа подкрепа и по искане на държавите членки Комисията предоставя допълнителна подкрепа в областта на образованието и обучението на двустранна или многонационална основа.

С цел преодоляване на неравенството и повишаване на устойчивостта на образователните системи след пандемията бяха мобилизирани фондове от ЕС. Държавите членки предприеха редица незабавни мерки за реакция при кризи, които обикновено са включени в по-дългосрочни стратегии, обхващащи десетилетието до 2030 г.³³. Тези стратегии често получават подкрепа от фондовете на ЕС и се ръководят от целите на ЕПО. По-специално МВУ заедно с фондовете на политиката на сближаване предоставят значителна финансова подкрепа за програми за компенсаторно обучение, както и за по-всеобхватни мерки, насочени към насърчаване на достъпа до качествено образование за всички, включително реформи в учебните планове и преодоляване на несъответствието между уменията и изискванията на пазара на труда чрез преквалификация и повишаване на квалификацията. Освен това фондовете на ЕС, в това число и ЕФРР, помагат за модернизиране на инфраструктурата с цел утвърждаване на равния достъп до качествени и приобщаващи образователни услуги, осигуряване на иновативна учебна среда и условия за приобщаващо цифрово образование чрез оборудване и платформи.

Реформите и инвестициите на МВУ стимулират цифровата и екологичната трансформация на образованието и обучението в съответствие с целите на ЕПО. Около 28 млрд. евро от посочените 71 млрд. евро са предназначени за подкрепа на цифровото образование и цифровите умения в рамките на целия ЕС³⁴. Държавите планират да подобрят цифровата инфраструктура и свързаността, като вниманието им често е насочено към училищата в неравностойно положение. Те инвестират в мерки за развитие на цифровите умения на учениците и учителите, на цифровите ресурси и цифровото съдържание, както и в мерки за адаптиране на училищните планове. Фондовете на МВУ са програмирани и за изграждането на цифрови умения при работната сила, по-специално при нискоквалифицираните работници, и за адаптиране на курсовете за професионално образование и обучение (ПОО) в съответствие с цифровите изисквания. МВУ също така допринася за екологизирането на образованието и обучението, по-специално чрез инвестиране в енергийно ефективна инфраструктура за образование и обучение, но също така и чрез подобряване на политиките за образование и обучение за устойчивост на околната среда.

направления „Общо, професионално и висше образование: достъпност, финансова достъпност, качество и приобщаване, включително цифровизация и инфраструктура“, „Образование и обучение на възрастни, включително продължаващо професионално образование и обучение; Признаване и валидиране на умения“, „Образование и грижи в ранна детска възраст: достъпност, финансова достъпност, качество и приобщаване, включително цифровизация и инфраструктура“ или „Човешки капитал в цифровизацията“ като основна или допълнителна област на политиката. Изчислението се основава на 25-те плана за възстановяване и устойчивост, които са били одобрени от Комисията и Съвета до септември 2022 г. Това са очакваните разходи; действителното финансиране ще се основава на изпълнените ключови етапи и цели. Комисията направи оценка на прогнозните разходи при представянето и одобряването на първоначалните планове. От държавите членки не се изисква да представят разписки за разходи, като Комисията няма да проверява действителните разходи за подкрепяните от МВУ мерки.

³² До 30 септември 2022 г. 23 държави членки вече са програмирали средства от Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), на стойност 21,13 млрд. евро в подкрепа на образованието и уменията. Предварителните средства, отпуснати от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) за инфраструктура за образование и обучение, въз основа на приетите програми в 7 държави членки, са на стойност 2,3 млрд. евро.

³³ Вж. РДСК(2022) 750, раздел I.2.2.

³⁴ Стойността ѝ се основава на методиката за маркиране по стълбове, използвана за набора от показатели за възстановяване и устойчивост. Тя съответства на прогнозните разходи за мерките, разпределени в „Човешки капитал в цифровизацията“, като основна или допълнителна област на политиката. Изчислението се основава на 25-те плана за възстановяване и устойчивост, които са били одобрени от Комисията и Съвета до септември 2022 г. Това са очакваните разходи; действителното финансиране ще се основава на изпълнените ключови етапи и цели. Комисията направи оценка на прогнозните разходи при представянето и одобряването на първоначалните планове. От държавите членки не се изисква да представят разписки за разходи, като Комисията няма да проверява действителните разходи за подкрепяните от МВУ мерки.

Фондовете на ЕС допринасят до голяма степен в предоставянето на възможност на университетите да действат като носители на промяната в съответствие с целите на ЕПО. Пандемията предизвика повече иновации, особено в цифровите формати. Очаква се фондовете на ЕС да ускорят и консолидират в допълнителна степен цифровизацията и трансформацията на сектора на висшето образование в съответствие с Европейската стратегия за университетите и [новата Европейска програма за иновации](#), като се използват синергиите между ЕПО и Европейското научноизследователско пространство (ЕНП). Освен в цифрова инфраструктура държавите членки планират да инвестират и в разработването на цифрово съдържание, усъвършенствани цифрови умения, адаптиране на учебните курсове, обучение на академичния персонал, разработване на онлайн/смесени курсове и цифровизация на управлението. Инвестициите и реформите имат за цел да подобрят адекватността на висшето образование с потребностите на пазара на труда чрез модернизирани учебни програми, въвеждане на нови учебни курсове, включително микроквалификации, стимулиране на специализацията в областта на НТИМ/НТИИМ, подобряване на управлението и финансирането, улесняване на достъпа до висше образование за студентите в неравностойно положение и подпомагане на приобщаването, например чрез стипендии, признаване на квалификации или достъп до финансово достъпно жилищно настаняване на студенти.

3.2. Мобилизиране на инструментите на ЕПО и фондовете на ЕС за солидарност с Украйна в областта на образованието

В резултат на военната агресия на Русия срещу Украйна в ЕС пристигнаха милиони разселени хора, по-голямата част от които са жени и деца. Приобщаването на децата и младежите (много от които са травмирани от войната и не владеят езиците на ЕС) към системата за образование и обучение на държавите членки представлява голямо предизвикателство в условията на повишена несигурност. Непосредствен приоритет представлява осигуряването на приобщаване на децата в качествено приобщаващо и общо за всички образование за учебната 2022—2023 година, като същевременно се поддържа връзката им с Украйна³⁵.

Реакцията на **групата на ЕС за солидарност с Украйна в областта на образованието**³⁶, която мобилизира всички равнища на стратегическата рамка на ЕПО, помогна за интегрирането на учащите се и учителите, разселени от Украйна, в образователните системи на ЕС. **Групата на високо равнище** изигра важна роля за установяване на потребностите на държавите членки в подкрепа на украинските деца бежанци и за осигуряване на бърза и координирана реакция от страна на ЕС, като заедно със съвета за координация на групата на високо равнище тя действаше като подходящ форум за установяване на общите европейски опасения и за координиране на усилията на държавите членки. **Работните групи** по стратегическата рамка на ЕПО събраха експертен опит от целия ЕС чрез обмен и дейности за учене един от друг. Държавите членки се възползваха от този обмен при прилагането на [Директивата за временната закрила](#) по отношение на ключови въпроси, като например: i) назначаване на украински персонал, ii) мобилна работа с деца бежанци, които все още не са записани в образователните системи на приемащите държави, iii) достъп до образование и грижи в ранна детска възраст, iv) признаване на квалификациите, v) посрещане на студенти във висшите учебни заведения, vi) справяне с дезинформацията по време на война, vii) психосоциална подкрепа и viii) организиране на приемни изпити в украинското висше образование или изучаване на чужди езици.

Този обмен на информация допринесе за **актуализиране на насоките и информацията относно добрите практики** и практическата представа в подкрепа на държавите членки при приобщаването на

³⁵ В началото на учебната 2022—2023 година около 500 000 украински деца бяха регистрирани в националните образователни системи на 26 държави членки и на Лихтенщайн. Това е далеч по-малко от броя на милионите разселени деца. (Регистрациите за временна закрила са над 4 милиона.)

³⁶ Комисията създаде група на ЕС за солидарност с Украйна в областта на образованието, която чрез обединяване на експертния опит в цяла Европа помага в установяване на нуждите, свързани с осигуряването на образование на украинските деца, и оказва подкрепа на приемащите държави. В основата на посочената група са съществуващите инструменти и механизми по линия на стратегическата рамка на ЕПО, включително работните групи.

разселените деца към областта на образованието³⁷. През юни 2022 г. Европейската комисия също така публикува политически насоки за държавите членки при прилагането на разпоредбите на Директивата за временната закрила, свързани с достъпа до пазара на труда, ПОО и повишаването на квалификацията/преквалификацията³⁸. Европейската фондация за обучение (ETF) подготви и предостави спешен пакет в подкрепа на осигуряването на непрекъснатост в ученето на младите украинци чрез онлайн курсове и на пригодността за заетост на украинските бежанци извън тяхната държава.

Порталът на ЕПО изигра ключова роля в разпространението на информацията относно бързия и координиран отговор в областта на образованието от страна на ЕС спрямо военната агресия на Русия срещу Украйна. **Порталът за училищно образование** действа като публична платформа в подкрепа на учителите и по-широката образователна общност, като обединява ресурси и предлага безплатни онлайн курсове за професионално развитие, свързани с образованието на бежанците³⁹.

Комисията мобилизира **фондовете на ЕС в подкрепа на приобщаването към образователната система на хора, бягащи от Украйна**. Инициативата „Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа“ (CARE), приета през април 2022 г., осигурява максимална гъвкавост по пренасочването на неоползотворените структурни фондове за периода 2014—2020 г. (приблизително 7 млрд. евро). Законодателните изменения създават възможност за 100 % съфинансиране от ЕС, като държавите членки могат да използват взаимозаменяемо ЕФРР и ЕСФ. FAST-CARE беше приета на 29 юни и въведе нов набор от мерки, включително допълнителни гъвкави възможности към регламентите за общоприложимите разпоредби за периодите 2014—2020 г. и 2021—2027 г. С нея се разширяват гъвкавите възможности, предвидени в регламента за CARE, и се въвеждат допълнителни мерки, по-специално за да се помогне на държавите членки да бъдат по-добре подготвени в посрещането на възникващите нужди и на дългосрочните последици от кризата. REACT-EU предостави нови допълнителни средства на стойност 50 млрд. евро за текущите програми на политиката на сближаване (ЕСФ, ЕФРР и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПНЛ)) за 2021 и 2022 г., които трябва да бъдат оползотворени до края на 2023 г. Общият размер на средствата, отпуснати за образование в рамките на REACT-EU, възлиза на около 4,9 млрд. евро⁴⁰.

В рамките на програмата „Еразъм+“ вече са отворени нови възможности за участници, пристигащи от Украйна. Организации с текущи проекти по програмата „Еразъм+“ могат да приемат учители и студенти от Украйна за провеждане на преподавателски дейности, проучвания или стажове. В регионите, в които са настанени бежанци, може да бъде изпратен персонал с подходящ експертен опит. Организациите, участващи в програмата „Еразъм+“, могат да канят учители, обучители и други експерти, които временно да подпомогнат тяхната работа в области като изучаването на чужди езици или интеграцията. Висшите учебни заведения в държавите членки и в държавите извън ЕС, които са свързани с програмата, могат да приемат и финансират студенти и персонал от висши учебни заведения в Украйна, без да е необходимо институцията, която ги изпраща, да е официален участник в програмата. Студентите могат да посещават курсове в приемащите институции и да се възползват от допълнителна подкрепа, като например помощ при настаняване, интегриране в местната академична общност или езикова подготовка. За стажове могат да кандидатстват и студентите и наскоро завършилите висше образование (тези, които са завършили висше учебно заведение в Украйна в рамките на не повече от 12 месеца, преди да напуснат Украйна). Персоналът има право на мобилност в

³⁷ [Подкрепа за приобщаване на разселените деца от Украйна към образованието: съображения, ключови принципи и практики за учебната 2022—2023 година](#), юни 2022 г. Вж. също РДСК (2022) 750, таблица 7.

³⁸ [Насоки за достъпа до пазара на труда, професионалното образование и обучение и ученето за възрастни за хората, бягащи от военната агресия на Русия срещу Украйна](#), юни 2022 г.

³⁹ Например материали за електронно обучение на украински език, информация за украинската училищна система, за признаването на академичните квалификации или за ресурси и курсове за психосоциална подкрепа, включително чрез Европейския инструментариум за училища.

⁴⁰ Около 14 държави членки планират да финансират образованието по направление на ЕСФ с над 3,5 млрд. евро. По ЕФРР пет държави членки са отпуснали 1,4 млрд. евро от ресурсите на REACT-EU за мерки, свързани с електронното учене и електронното обучение, а шест държави членки са отпуснали близо 1 млрд. евро в подкрепа на инфраструктурата за основното и общото средно образование.

преподаването и на обученията. Дейностите, свързани с младежка мобилност, са отворени за млади хора и младежки работници от Украйна. Бъдещите заявители в програмата „Еразъм+“ се насърчават да включат дейности, свързани с интеграцията на лица, разселени от Украйна, в предложенията за проекти по настоящите и предстоящите покани. Посочените теми са добре застъпени в програмата „Еразъм+“, като приобщаването и разнообразието, наред с взимането на участие и гражданската ангажираност са включени като важни междусекторни приоритети.

4. Необходими допълнителни действия за постигане на ЕПО до 2025 г.

4.1. Шест стратегически инициативи на ЕПО на равнище ЕС са в процес на подготовка

Комисията подготвя шестте оставащи стратегически инициативи на ЕПО, които трябва да бъдат приети до 2025 г., и подкрепя държавите членки при изпълнението на всички стратегически инициативи на ЕПО. По време на средносрочния преглед през 2023 г. (вж. раздел 5.2) могат да бъдат обсъдени както съвместното създаване на нови стратегически инициативи на ЕПО, така и опитът от последващите действия на национално равнище по всички инициативи на ЕПО.

Стратегически инициативи на ЕПО, които предстои да бъдат приети до 2025 г.	
Действие	Приоритетна област
Фактори, предоставящи възможност за цифрово образование: целта ще бъде да се подкрепят държавите членки в цифровата трансформация на техните системи за образование и обучение, като се очертаят ключовите фактори, предоставящи възможност за ефективно и приобщаващо цифрово образование.	Цифров преход
По-добро предоставяне на цифрови умения в образованието и обучението: целта ще бъде да се подкрепят държавите членки в посрещането на общите предизвикателства, свързани с равнището на цифровите умения на различните категории от населението, и да се повиши способността на техните системи за образование и обучение да осигурят предоставянето на такива умения.	Цифров преход
Европейска рамка за мобилност с учебна цел: целта ще бъде да се насърчи транснационалната мобилност с учебна цел на всички равнища, да се установят оставащите пречки и да се дадат насоки за преодоляването им.	Учене през целия живот и мобилност
Европейска система за осигуряване на качество и признаване на квалификации: целта е да се преразгледат настоящите разпоредби във връзка с осигуряването на качество и признаването на квалификации и да се гарантира, че те са целесъобразни в контекста на променящите се обстоятелства в областта на висшето образование.	Висше образование
Съвместен знак за европейска академична степен целта е пилотно решение за знак за академична степен, който да се предоставя на доброволен принцип, с цел удостоверяване на постигнатите резултати от ученето и на уменията, придобити в рамките на съвместни европейски програми, включващи задълбочено транснационално сътрудничество.	Висше образование
Възможен правен статут на алиансите от висши учебни заведения: целта е пилотно решение за програма, включваща по-задълбочено сътрудничество между висшите учебни заведения чрез институционализирани инструменти, предоставящи възможност за споделяне на човешки, технически, информационен и образователен капацитет, както и на капацитет за научни изследвания и иновации, когато това е целесъобразно.	Висше образование

С приемането на Препоръката на Съвета относно **Пътища към успеха в училище** (относно предложението на Комисията вж. раздел 2.1 по-горе) Съветът ще направи важна стъпка към създаването на политическа рамка за насърчаване на по-добри резултати в образованието за всички млади европейци, независимо от техния социално-икономически произход и техните лични характеристики. В нея се предлага всеобхватен подход, чрез i) насочване на вниманието както върху постиженията, така и върху благополучието в училище, ii) наблягане върху превенцията и ранната интервенция в допълнение към компенсацията iii) съчетаване на универсални, целеви и индивидуализирани мерки, с цел ефективно достигане до всички. За да подкрепи изпълнението ѝ, в началото на 2023 г. Комисията ще въведе експертна група по въпроси, свързани с благополучието на групите, изложени на риск от постигане на незадоволителни резултати и подкрепящата ги учебна среда. Групата ще изготви насоки на ЕС за насърчаване на благополучието в училищата, при което е налице широко известна обвързаност с резултатите в образованието на учащите се в неравностойно положение.

Като част от изпълнението на плана за действие в областта на цифровото образование, в началото на 2023 г. Комисията ще представи две водещи предложения, основаващи се на резултатите от структурния диалог относно цифровото образование и уменията⁴¹. В предстоящото предложение за препоръка на Съвета относно **факторите, предоставящи възможност за цифрово образование**, ще бъдат разгледани формалното образование и обучение и ще се обърне внимание върху инвестициите, изграждането на капацитет и успешното използване на цифровите технологии за подобряване на преподаването и ученето с цел повишаване на резултатите от ученето на всички учащи се. В предложението за препоръка на Съвета относно **по-доброто предоставяне на цифрови умения** в образованието и обучението ще бъде предложен по-стратегически поглед към развитието на цифровите умения и ще се насърчи качествения, приобщаващ, съгласуван и координиран подход към предоставянето на цифрови умения на всички равнища на образованието и обучението. И двете предложения ще **подпомогнат нуждите на учителите да учат**. Препоръката на Съвета относно факторите, предоставящи възможност за цифрово образование, ще бъде съсредоточена към цифровата педагогика на учителите и способността им да използват цифровите технологии в процеса на преподаване и учене. Препоръката на Съвета за по-добро предоставяне на цифрови умения в образованието и обучението ще бъде съсредоточена към цифровите умения на учителите и способността им да преподават информатика и/или други цифрови дисциплини, за да развият цифровите умения на учащите се.

До края на 2023 г. Комисията ще предложи **европейска рамка за мобилност с учебна цел**, за да може периодите на учене в чужбина да не бъдат изключение, а да се превърнат в правило за всички. Новата рамка ще насърчи държавите членки да превърнат опита в областта на мобилността в ценен елемент за всички модели на образование и обучение и да включат възможността за мобилност в програмите за образование и обучение. Тя ще бъде насочена към приобщаващата мобилност и ще разшири обхвата на [препоръката „Младежта в движение“ от 2011 г.](#), за да обхване всички учащи се и персонал (включително учители и младежки работници) във всички сектори на образованието и обучението, младежта и спорта, независимо дали става въпрос за формално, неформално или самостоятелно учене. В рамката ще бъдат разгледани трайните пречки пред мобилността, като например административната тежест, езиковите бариери, липсата на финансови средства и схемите за автоматично признаване на квалификации. В нея ще бъдат разгледани в еднаква степен и новите изменения в моделите на обучение, насочени към това мобилността с учебна цел да стане по-екологична и по-обвързана с възможностите за цифрово обучение.

⁴¹ Включен в [речта за състоянието на Съюза от 2021 г.](#) и подкрепен от заключенията на Европейския съвет, посоченият диалог с държавите членки и заинтересованите страни ще продължи до края на 2022 г.

Предстоящите стратегически инициативи на ЕПО в областта на висшето образование включват действия в рамките на европейската стратегия за университетите. След доклада до Съвета относно прилагането на автоматично признаване на квалификациите, който е предвиден за края на 2022 г., през 2023 г. Комисията ще проведе консултации, свързани с бъдещите стъпки към постигане на **европейска система за осигуряване и признаване на качеството**. През 2022—2023 г. по проекти, финансирани по програмата „Еразъм+“, ще бъде създаден пилотен проект за **съвместен знак за европейска академична степен**, основан на европейски критерии, както и инструменти за институционализирано сътрудничество, които да позволят по-задълбочено сътрудничество между висшите учебни заведения, като се изпробва идеята за въвеждане на **възможен правен статут на алиансите от висши учебни заведения**. Въз основа на резултатите от посочените пилотни проекти държавите членки ще определят следващите стъпки заедно със заинтересованите страни.

4.2. Нов показател за равнопоставеност и други усилия за обогатяване на базата от данни

От самото начало равнопоставеността играе ключова роля в сътрудничеството на ЕС в областта на образованието и обучението, като това намира отражение в дългогодишната цел на равнище ЕС да се намали делът на незадоволителните резултати по отношение на усвояването на основни умения, измерен чрез Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) на ОИСР. Младите хора, чиито резултати в областта на четенето, математиката или природните науки са много ниски, са сериозно застрашени от това да се сблъскат с проблеми на по-късен етап от своя живот, свързани например с перспективите им на пазара на труда или със социалното им приобщаване⁴².

В допълнение към посочения показател за ранно предупреждение, Комисията предприе последваща стъпка и представи за първи път в Обзора на образованието и обучението за 2022 г. **показател, предоставящ данни относно основните причини за ниските резултати в образованието** (вж. РДСК (2022) 750, раздел II.2.2.1 и РДСК (2022) 751). Новият показател насочва вниманието към дела на постигнатите незадоволителни резултати едновременно в трите области на PISA⁴³, като с него се сравняват най-високите и най-ниските четвърти на социално-икономическия статус във всяка държава.

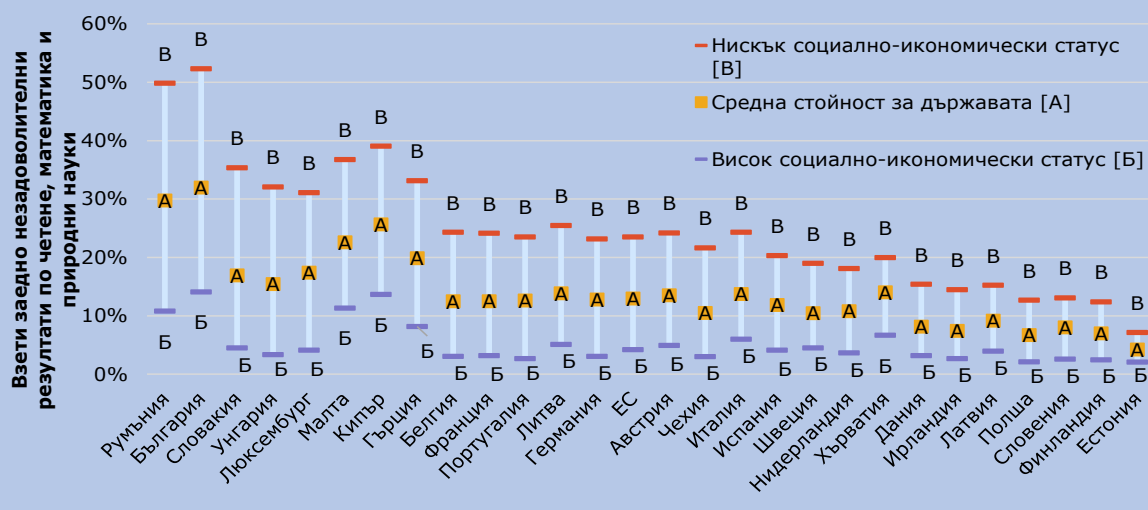
Данните потвърждават, че един от ключовите фактори за незадоволителните резултати в образованието е социално-икономическият произход. Средните стойности в ЕС на риска от незадоволителни резултати при младите хора с неравностоен социално-икономически произход са почти шест пъти по-високи, отколкото при лицата с благоприятен социално-икономически произход, което изтъква колко сериозен е проблемът по отношение на равнопоставеността. Както вече бе споменато, образователните системи в повечето държави членки не успяват да отделят резултатите в образованието от социално-икономическия произход. Действително, данните сочат, че това е трайна тенденция, която се предава от поколение на поколение и е предпоставка за порочния кръг на безработицата и изключването.

⁴² Вж. РДСК (2022) 751 — Сравнителен доклад, глава 1.

⁴³ Това комбинирано измерване на изключително незадоволителните резултати в образованието представлява отклонение от досегашния подход, при който всяка област от PISA се разглеждаше поотделно. Предимството от едновременно съсредоточаване върху незадоволителните резултати в трите области от основни уменията е в това, че с този подход се подкрепя широкообхватното съпоставяне на равнопоставеността в образованието, като същевременно се обръща внимание на младежите, изложени на най-голям риск.

Новият показател за равнопоставеност в образованието на равнище ЕС⁴⁴

Новият показател за равнопоставеност в образованието на равнище ЕС се основава на Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) на ОИСР. Той показва дела на незадоволителните резултати в четенето, математиката и природните науки (взети заедно) сред учениците на възраст от 15 години в най-ниската четвърт на социално-икономическия статус [В]. Двата обекта за сравнение са [А] средният за държавата дял на незадоволителните резултати и [Б] делът на незадоволителните резултати сред най-високата четвърт от индекса на икономическия, социалния и културния статус (ESCS).

Източник: Обзор на образованието и обучението за 2022 г. (изчисления на Европейската комисия въз основа на данните от PISA от 2018 г. на ОИСР).

Публикуването на новите данни от PISA през декември 2023 г. ще даде възможност за нов поглед върху ситуацията и с него ще се отчетат първите последици от пандемията. То ще е от помощ и при даването на информация относно определянето на целите за 2030 г., ако държавите членки желаят да направят това в рамките на цикъла 2026—2030 г. на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението.

Новият показател разкрива множество данни и нови познания. На първо място, макар и констатацията за средните стойности в ЕС да е вече тревожна, в някои държави членки положението е дори по-лошо, като разликата достига почти 40 процентни пункта. На второ място, различията между отделните държави са толкова ясно изразени, че незадоволителните резултати сред лицата с висок социално-икономически статус в една държава членка могат да бъдат повече от незадоволителните резултати сред лицата с нисък социално-икономически статус в друга държава членка. На трето място, в данните има и добри новини: няколко държави успяват да ограничат разликата в незадоволителните резултати, свързани със социално-икономическия статус, като е важно да се отбележи, че става въпрос за същите държави, които *като цяло* показват добри резултати в PISA. Това показва, че съчетаването на качество и равнопоставеност в образованието е възможно. От това става ясно, че политиките в областта на образованието могат да постигат едновременно качество и приобщаване, така че да не съществува присъщ компромис между отличните постижения и социалната справедливост.

Тези констатации са особено значими за политиката. По време на средносрочния процес на размисъл могат да бъдат обсъдени възможни подобрения. Един от ключовите въпроси е как да се гарантира, че новият показател не само запълва пропуските в знанията, но и се прилага за подобряване на разработването на политики. Една от възможностите е въз основа на новия показател да се разработи нова цел на равнище ЕС за цикъла 2026—2030 г., която да спомогне за

⁴⁴ Всички технически подробности на новия показател на равнище ЕС, както и на многобройните показатели за контекста, са подробно изложени в РДСК (2022) 750 и РДСК (2022) 751.

съсредоточаване на политическото внимание и за систематично справяне с предизвикателствата, като постоянна характеристика на работата в рамките на ЕПО (вж. раздел 5.2).

Допълнителни усилия за засилване на подкрепата за създаването на политики, основани на факти

Равнопоставеността не е единствената област, в която са настъпили подобрения по отношение на наличната информационна база за стратегическата рамка на ЕПО. Две **допълнителни области от показатели на равнище ЕС, които са в процес на разработване**, се отнасят съответно до **преподавателите** и до образованието за **екологична устойчивост**. Третият пример, който заслужава да бъде изтъкнат, е Европейската обсерватория на сектора на висшето образование.

На първо място, за да се укрепи информационната база, да се подобри редовният мониторинг на равнище ЕС на специфични аспекти от преподавателската професия, да се даде възможност за взаимно учене и да се постигне по-добро разбиране на пречките и лостовете на политиката, Комисията с техническата подкрепа на Постоянната група по показателите и критериите (ПГПК) подготвя информационно табло, което ще обединява множество равностойни показатели по различни подизмерения. Основният акцент ще бъде поставен върху привлекателността на преподавателската професия в отговор на широко разпространения недостиг на учители в държавите членки.

На второ място, Комисията работи върху показатели, които да отчитат ролята на образованието и обучението за успешния екологичен преход⁴⁵. Използвайки за насока [Препоръката на Съвета от 2022 г.](#) относно ученето, насочено към екологична устойчивост и устойчиво развитие и вдъхновявайки се от новата [Европейска рамка за компетентност в областта на устойчивото развитие](#), в момента се проучват наличните и бъдещите източници на данни. Работата е в своята първа фаза и се извършва с техническата подкрепа на ПГПК.

Накрая, Комисията ще работи за създаването на **Европейска обсерватория на сектора на висшето образование**, включваща набор от показатели, с цел предоставяне на данни за напредъка, постигнат при изпълнението на европейската стратегия за университетите. Той ще съчетае най-доброто от настоящите инструменти и капацитет на ЕС за събиране на данни, за да предостави данни и показатели по ключови приоритети, като например приобщаване, ценности, качество и значимост, мобилност, екологични и цифрови умения, пригодност за заетост, транснационално сътрудничество, трансфер на технологии и оползотворяване на знания.

4.3. Осигуряване на качество на инвестициите в образованието и обучението чрез нова учебна лаборатория

Засилващият се натиск върху публичните бюджети на фона на нарастващата нужда от реформи и инвестиции в образованието (от инфраструктурата и строителството на сгради до обучението на преподавателските кадри, осигуряването на цифрови устройства и финансирането на отворени образователни ресурси) все повече насочва **вниманието към въпросите, свързани с качеството на инвестициите**. Държавите членки признават, че резултатите на образователните системи зависят от способността им да поддържат подходящо равнище на инвестиции и да гарантират тяхната ефективност, равнопоставеност, качество и ефикасност. За тази цел те са готови да разработят и споделят методологии за оценка, които да помогнат в установяването на мерки с голямо индивидуално и социално въздействие, специфични за техните собствени национални изисквания⁴⁶.

През май 2021 г. Европейската комисия създаде **експертна група по качествени инвестиции в образованието и обучението**, за да се установят политиките с най-голям потенциал за повишаване на резултатите в образованието и приобщаването, като същевременно се подобри ефективността на разходите, както и мониторинга и оценката⁴⁷. Именно в този дух групата предложи i) да се провеждат повече системни оценки на образователната политика, ii) да се обменят знания за най-добрите методи

⁴⁵ Както е подчертано в [Европейския зелен пакт](#) и [Стратегиата на ЕС за биологично разнообразие до 2030 г.](#)

⁴⁶ [Междуправителствена декларация за изграждане на споделена визия за ефективни, ефикасни и равнопоставени инвестиции в образованието](#)

⁴⁷ Вж. РДСК(2022) 750, раздел I.2.1.

за оценяване и iii) да се организира взаимно учене и изграждане на капацитет в областта на методологиите за оценяване, което да позволи на държавите членки да правят обоснован избор по отношение на инвестициите в образованието.

Окончателен доклад на експертната група по качествени инвестиции⁴⁸ — Основни политически заключения

В окончателния доклад са установени много обещаващи мерки в областта на образователната политика, които обаче трябва да преминат през допълнително експериментирание на равнището на държавите членки. Експериментирането и оценката са ключови стъпки в проектирането и успешното разработване на политически интервенции, които да се вписват във всеки конкретен местен, регионален или национален контекст.

От методологична гледна точка прегледът показва, че **голяма част от надеждните данни идват от САЩ и Обединеното кралство, а много по-малка част — от държавите — членки на ЕС**. Освен това броят на оценките, предоставящи подробен анализ на разходите и ползите, е още по-ограничен. **Следователно е необходимо разработването на експертен опит за оценка и разпространение на констатациите на равнище ЕС.**

Натрупването на експертен опит и данни за оценка на политиката на равнище ЕС може да донесе ползи. Експертите стигнаха до заключението, че развитието на култура за оценяване в ЕС следва да бъде подкрепено чрез следните действия:

- ✓ насърчаване на развитието на експертен опит в областта на методите за оценка във всяка държава членка;
- ✓ разпространяване на знания относно стриктно оценени политики с цел разработване и споделяне на най-добри практики; както и
- ✓ предоставяне на финансиране от страна на ЕС за политически експерименти за оценка на развитието на иновативни политики в областта на образованието.

За да проследи основните заключения на експертната група, през ноември 2022 г. Комисията откри лаборатория за учене относно качествените инвестиции в образованието и обучението, за да подкрепи държавите членки при вземането на ефективни, ефикасни и основани на факти решения относно финансирането на образованието. Лабораторията ще популяризира оценките на образователната политика, съобразени с конкретните местни, регионални и национални нужди, и ще насърчава редовното им използване при създаването на политики. Тя ще предложи на държавите членки знания, инструменти, методи и ресурси за оценка на техните публични разходи за образование и обучение. Освен това тя ще подхранва изграждането на мрежи, както и сътрудничеството между доставчиците на оценки, и експертните центрове в ЕС, включително международни организации, като например ОИСР.

4.4. Укрепване на управлението на ЕПО

Въздействието, оказано от пандемията от COVID-19 и руското нахлуване в Украйна върху системите за образование и обучение доведе до изострянето на някои структурни проблеми. Ефективното справяне с подобни системни предизвикателства изисква дългосрочни усилия, които да могат да се възползват от **тясно сътрудничество**⁴⁹. Приоритетите на това сътрудничество включват превъзможване на **предизвикателствата**, посочени в настоящия доклад за напредъка (като например повишаване на равнопоставеността в образованието и обучението и справяне с недостига на учители).

На **Конференцията за бъдещето на Европа** бяха изложени идеи за подобряване на ЕС, включително предложения за **ориентирани към бъдещето мерки**, които са в пълно съответствие с целите на ЕПО и които могат да бъдат най-добре насърчени чрез по-тясно сътрудничество (напр. насърчаване на **европейското гражданско образование** като принос към гражданската идентичност, допълнително

⁴⁸ [Окончателен доклад на експертната група по качествени инвестиции в образованието и обучението](#), октомври 2022 г.

⁴⁹ [Докладът за стратегическите перспективи за 2022 г.](#) разглежда, наред с останалите неща, образованието в контекста на взаимодействието между екологичния и цифровия преход на фона на сегашната нестабилна геополитическа действителност.

подобряване на информационните платформи за обединяване и обмен на информация, свързана с образованието).

Ангажираността на заинтересованите страни, включително на гражданското общество, е от съществено значение за осъществяването на действията на ЕПО. За по-добро включване на **гражданското общество в усилията на равнище ЕС за постигане на ЕПО**, от 2023 г. Комисията ще проучи възможностите в рамките на програмата „Еразъм+“ за увеличаване на финансовата подкрепа за стимулиране на сътрудничеството с гражданското общество във връзка с политиките в областта на образованието и младежта. Комисията ще подкрепи мобилизирането на структурите за управление на стратегическата рамка на ЕПО и консолидирането на доброволния подход за по-тясно сътрудничество и координация между държавите членки и другите заинтересовани страни в областта на образованието.

За да се осигури по-добър преглед на напредъка към ЕПО — включително чрез Групата на високо равнище и нейния наскоро създаден Координационен съвет — Комисията предлага средносрочен процес на размисъл, както е посочено в раздел 5.2 по-долу. В рамките на този размисъл може да се проучи **как реформираното управление и сътрудничеството на равнище ЕС могат да помогнат за преодоляването на възникващите и повтарящите се предизвикателства чрез системна реформа**, като същевременно подпомогнат постигането на ЕПО и установят потенциалните области за корекции. Ще се обсъди и **ефективността на взаимното учене** и как то може да подпомогне по-добре държавите — членки на ЕС, при справянето с общите предизвикателства и разработването на ориентирани към бъдещето мерки чрез подобро създаване на политики, подкрепено от подобрена сравнителна информационна база на ЕС, както и от по-добро разпространение на резултатите на европейско, национално и местно равнище.

4.5. Укрепване на геополитическото измерение на ЕПО

Геополитическото измерение на ЕПО придобива все по-голямо значение. ЕПО се е доказало като двигател на реформите в други държави и служи като глобален стандарт за качество, като многобройните действия на ЕПО (например действията по инициативата „Жан Моне“, центровете за високи постижения и академиите за учители по програмата „Еразъм+“) достигат до държави и участници извън ЕС, насърчават привлекателността на европейските системи за образование и обучение, мотивират държавите по пътя към членство в ЕС и ги подкрепят в трансформирането на техните системи за образование, научни изследвания и иновации⁵⁰. Това беше допълнително подкрепено чрез [Global Gateway](#) и глобалната инвестиция на ЕС за постигане на цел 4 от целите за устойчиво развитие за осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за обучение през целия живот за всички⁵¹, насърчаване на мобилността с учебна цел и цифровия преход както в образованието, така и чрез него, а също и на качеството, равнопоставеността, приобщаването и равенството между половете в образованието. Допълнителна подкрепа идва и от увеличаването от 7 % на 10 % бюджет за образование на Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество (NDICI) и от засиленото международно измерение на програмата „Еразъм+“ (Erasmus Mundus), която вече е напълно въведена и разполага с общ бюджет от 2,2 млрд. евро.

Предоставянето на комбинирана подкрепа за образованието в Украйна от страна на ЕС и на държавите членки доказва, че [Екип Европа](#) може да проявява приспособимост и ефективност в отговор на кризи, като демонстрира добавената стойност на подобно неформално и доброволно сътрудничество⁵². В програмата „Еразъм+“, която подпомага интегрирането на ученици, студенти и

⁵⁰ Вж. РДСК (2022) 750, раздел I.1.2 и приложение 1

⁵¹ [Цел за устойчиво развитие 4](#)

⁵² Европейската фондация за обучение (ETF) реагира бързо на руското нахлуване в Украйна и в пълна координация с ЕС, украинското правителство и други международни организации. Европейската комисия, заедно с ETF, украинските органи и държавите — членки на ЕС, сравни Европейската квалификационна рамка и украинската национална квалификационна рамка от начална до докторска степен. ETF създаде ресурсен център в помощ на украинците, търсеци съдействие за

персонал в образователните системи на ЕС, включително чрез своето международно измерение, беше въведена безпрецедентна гъвкавост. Комисията ще подкрепи и възстановяването на украинското образование, включително възстановяването на увредените украински училища⁵³. Въз основа на образователното измерение на инициативата Global Gateway Комисията ще продължи да подкрепя подхода на „Екип Европа“ с цел насърчаване на качествено образование в държавите партньори, и по-специално с оглед на бъдещото възстановяване на образователната система в Украйна след войната. След като Украйна получи статут на държава кандидатка за членство в ЕС на 23 юни 2022 г., Комисията покани съответните образователни органи да се присъединят към работните групи по стратегическата рамка на ЕПО, които ще допринесат за подобряване на взаимното учене и ще продължат да оказват подкрепа за справяне с отрицателното въздействие, което руското нахлуване в Украйна оказва върху образованието.

Комисията, съвместно с партньорите от Западните Балкани, разработи **Програмата за Западните Балкани за иновации, изследвания, образование, култура, младеж и спорт**⁵⁴. Тази програма е насочена към сближаване на Западните Балкани с ЕС, включително в областта на образованието. Конкретно действие в рамките на програмата „Еразъм+“ ще представлява насърчаването на по-силно партньорство със Западните Балкани, за да се даде възможност на образователните организации и институции да участват във важни стратегически действия по програмата, като се започне с алиансите на европейски университети. Освен това дейността ще се доразвие в световен мащаб, за да се засили ключовата **роля, която университетите в ЕС могат да играят в увеличаването във възможно най-висока степен на влиянието, което има Европа в световен мащаб**, и за да **сенасърчат демократичните ценности** и сътрудничеството за мир. Алиансите на европейски университети, подкрепяни от програмата „Еразъм+“⁵⁵, поемат водеща роля, като насърчават европейските ценности и идентичност и революционизират качеството и конкурентоспособността на европейския сектор на висшето образование. **Порталът Study in Europe (Обучение в Европа)** също така служи за единно пространство за популяризиране, достъп до информация и съвети относно обучението в Европа. Той насочва потребителския трафик към националните сайтове за висше образование, особено чрез профилите на отделните държави, и представя предимствата на обучението в Европа. Той представлява конкретен израз на подхода на „Екип Европа“, а организираните под негово ръководство дейности за създаване на мрежи насърчават ученето един от друг и обмена на най-добри практики. Чрез тях се спомага за популяризиране на Европа като дестинация за обучение и научни изследвания в държавите партньори по целия свят. Study in Europe, и по-специално неговите аспекти, свързани с изграждането на мрежи, ще бъде допълнително развит в бъдеще. Образованието също така продължава да бъде приоритет в сътрудничеството с региона, обхванат от политиките за разширяване и съседство на ЕС и се ползва от двустранно и регионално финансиране, произтичащо от Инструмента за предприемчивостна помощ и Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество.

В средносрочен и дългосрочен план Комисията ще подкрепи обсъжданията с държавите — членки на ЕС, за по-нататъшно **насърчаване на координиран подход към инвестициите в образованието** в държавите партньори, с цел „Екип Европа“ да заема водеща позиция в сектора на образованието и да бъде негова ефективна движеща сила както на национално и регионално равнище, така и на световната сцена.

признаване на техните квалификации, и на тези от тях, имащи нужда от помощ при превода им. В контекста на политиките на ЕС в областта на външните отношения ETF е насочила вниманието си към подобряване на развитието на човешкия капитал в държави извън ЕС (държави партньори). Към настоящия момент ETF е активна в съседните на ЕС държави, в държавите, обхванати от процеса на разширяване, в Централна Азия и си сътрудничи с ЕС в областта на развитието на умения в Африка. (Вж. също раздел 3.2 по-горе.)

⁵³ Както се посочва в [речта за състоянието на Съюза от 2022 г.](#)

⁵⁴ [Програма за иновации на ЕС и Западните Балкани](#)

⁵⁵ 39 от тях получават допълнителна подкрепа от инициативата „Хоризонт 2020“ за своето измерение, свързано с научните изследвания и иновациите.

5. Заключение и следващи стъпки

5.1. Основни констатации

От извършения преглед се вижда, че ЕПО се движи в правилна посока: През последните две години бе постигнат напредък в определянето на инициативите на ЕПО, засилването на сътрудничеството и съвместното създаване и мобилизирането на средства за национални реформи и инвестиции. ЕПО предостави програма за реформи, инвестиции и сътрудничество за по-справедливо, по-добро и по-ориентирано към бъдещето образование за всички в Европа. От една страна, все още се намираме в твърде ранен етап от процеса на изпълнение, за да разполагаме с измерими данни за въздействието на действията на ЕПО, реформите в управлението и финансирането от ЕС на национално, регионално и местно равнище. От друга страна, първоначалните данни показват, че благодарение на общия ангажимент на ЕПО и европейското сътрудничество инициативите в държавите членки и тези на равнище ЕС се подсилват взаимно.

По-силното управление показва работата на ЕПО, демонстрирайки съвместната водеща роля на национално равнище и на равнище ЕС в засилването на сътрудничеството в областта на реформите и действията за постигане на целите на равнище ЕС, както и на способността за реагиране на нови предизвикателства. Укрепената стратегическа рамка осигури възможност за обединяване на знанията и ресурсите, за организиран обмен на добри практики и за прилагането на конкретни решения. Общата амбиция на ЕПО засили сътрудничеството и ангажираността по отношение на общите приоритети. В резултат на това образованието и обучението се превърнаха в обща грижа, основана на споделени интереси.

Макар че тенденциите по отношение на няколко цели на равнище ЕС показват положително сближаване във възходяща посока (по-малко лица са напуснали преждевременно училище, а броят на завършилите висше образование и на взелите участие в образованието и грижите в ранна детска възраст се е увеличил), **виждаме и множество предупредителни сигнали, изискващи системни дългосрочни усилия** за подобряване на качеството и равнопоставеността в образованието и обучението. Комисията ще продължи да подобрява мониторинга на резултатите на равнище ЕС, за да подкрепи създаването на политики, основани на факти, и да улесни взаимното учене по отношение на установените сериозни предизвикателства (включително насърчаването на равнопоставеност в образованието и справянето с изострящия се недостиг на учители в ЕС).

През следващите години от ключово значение ще бъдат съсредоточаването върху изпълнението, качествените инвестиции, усвояването и стабилния мониторинг. След етапа на разработване на политиката за периода 2021—2022 г. и създаването на набор от действия на равнище ЕС за ЕПО, сега вниманието следва да се насочи към осигуряване на i) последващи действия по стратегическите инициативи на ЕПО на национално равнище, ii) качествени инвестиции чрез ефективно усвояване на ресурсите на ЕС и на националните ресурси, както и iii) стабилен мониторинг на напредъка. Това би могло да помогне за затвърждаване на системните реформи, провеждани от държавите членки, и да доведе до положително въздействие върху учащите се и учителите. Работните групи по стратегическата рамка на ЕПО и останалите форуми на съвместно създаване, подкрепящи работата по създаването на ЕПО⁵⁶, могат да играят ключова роля в тази насока, като от решаващо значение за успеха са активното участие на всички членове и осигуряването на връзки с националните органи за вземане на решения. Програма „Еразъм+“ ще продължи да подкрепя изпълнението на целите на ЕПО чрез своите действия и приоритети в областта на мобилността, сътрудничеството и политиката.

⁵⁶ Вж. РДСК (2022) 750 – приложение 2.

5.2. Средносрочен преглед

Настоящият доклад за напредъка е приносът на Комисията за **средносрочния преглед през 2023 г.**, чиято цел е да се направи равностметка и да се запази тласъкът, ангажираността и участието на всички в постигането на ЕПО.

Комисията приканва държавите членки, други институции на ЕС и заинтересованите страни, включително социалните партньори и гражданското общество да участват. Този процес на изслушване, диалог и съвместни обсъждания ще мобилизира всички нива на управление на стратегическата рамка на ЕПО и ще включва **събитие за средносрочен преглед** с участието на Европейския парламент. Срещата на високо равнище в областта на образованието на 1 декември 2022 г. ще бъде първият повод за съвместно обсъждане с всички заинтересовани страни.

Констатациите в настоящия доклад за напредъка дават насока за **основните въпроси, които ще бъдат обсъдени по време на средносрочния процес на размисъл**, като всеки участник ще допринесе с личния си опит, добит от своите съответни действия и усилия към постигането на ЕПО:

- ✓ обмен на информация за водещи действия и реформи на политиката за постигане на общите цели на ЕПО;
- ✓ съвместно създаване на останалите стратегически инициативи на ЕПО до 2025 г.;
- ✓ прилагане на засилено управление в подкрепа на цялостната равностметка на напредъка към ЕПО, включително чрез Групата на високо равнище и нейния наскоро създаден Координационен съвет, и установяване на потенциалните области за корекции;
- ✓ съвместно обмисляне на сериозните предизвикателства и ориентираните към бъдещето мерки (произтичащи от констатациите на настоящия доклад за напредъка и на Конференцията за бъдещето на Европа), като например: i) повишаване на равнопоставеността и приобщаването на всички равнища на образованието и обучението, ii) подобряване на качеството чрез справяне с недостига на учители и повишаване на привлекателността на преподавателската професия, или iii) подобряване на европейското гражданско образование;
- ✓ проучване на осъществимостта и добавената стойност на допълнителни цели на равнище ЕС в рамките на ЕПО, по-специално по отношение на равнопоставеността, преподавателската професия и устойчивостта;
- ✓ подкрепа за политическа реформа, осигуряване на качествени инвестиции и насърчаване на европейското сътрудничество за подобряване на разработването на политики, насочени към справяне с установените сериозни и ориентираните към бъдещето предизвикателства чрез редовни оценки на образователната политика;
- ✓ укрепване и адаптиране към нуждите на дейностите за взаимно обучение на държавите членки⁵⁷;
- ✓ засилване на мониторинга на последващите действия, предприети на равнището на държавите членки по стратегически инициативи на ЕПО.

Докато средносрочният преглед през 2023 г. е съсредоточен върху извличането на поуки от първите години и създаването на тласък и ангажираност за периода до 2025 г., през 2023 г. Комисията ще публикува и покана за предоставяне на данни и ще започне оценяване на политиката на ЕПО. Така ще бъде обогатена информационната база за **цялостния доклад относно ЕПО през 2025 г.**

Както се посочва в [Резолюцията относно стратегическата рамка на ЕПО](#), именно „*въз основа на тази оценка Съветът осъществява преглед на стратегическата рамка — включително цели на равнище ЕС, управленска структура и методи на работа — и по целесъобразност прави всички*

⁵⁷ Включително в рамките на новата лаборатория за учене за качествени инвестиции в образованието и обучението, работните групи по стратегическата рамка на ЕПО и други основани на търсенето дейности за партньорско консултиране.

необходими корекции за втория [2026—2030 г.] цикъл, за да се извърши адаптиране към реалността и нуждите на европейското пространство за образование или към всички други значими новости в Европейския съюз.“

ЗА ДА НАМЕРИТЕ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на уебсайта Europa на адрес https://europa.eu/european-union/index_bg.

Публикации на ЕС

Можете да изтеглите или да поръчате безплатни и платени публикации на адрес <https://op.europa.eu/bg/publications>. Редица безплатни публикации може да бъдат получени от службата Europe Direct или от Вашия местен информационен център (https://european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

■ Служба за публикации
на Европейския съюз